

Анотація

Панченко Юлія Михайлівна. Музично-літературний салон як форма музично-виконавської комунікації у XXI столітті. Відродження традицій. – Наукове обґрунтування творчого мистецького проєкту на здобуття ступеня доктора мистецтва (спеціальність 025 – Музичне мистецтво, галузь знань 02 – Культура і мистецтво). Одеська національна музична академія імені А. В. Нежданової, Міністерство культури та інформаційної політики України. Одеса, 2023.

Творчий науковий проєкт пов'язаний з діяльністю автора в сфері вокально-оперної творчості та узагальненням великого виконавського досвіду. До інтересів автора входить дослідження в сфері концертної форми. З 2010 по 2023 рік Ю. Панченко створила та провела понад 150 концертних програм. З 2021 року Ю. Панченко проводить дослідження в галузі салонного мистецтва в культурному середовищі сучасної Одеси.

Головний предмет творчого проєкту – музично-літературний салон «Бельканто», який був створений у 2021 році на базі Одеського літературного музею та є спробою відродження салонного мистецтва одеського регіону.

Актуальність проєкту зумовлюється наступними чинниками. По-перше, в наш час просліджується жага до традиційних, вже апробованих форм мистецтва, наприклад, одного з яскравих, але недостатньо висвітлених видів комунікації з глядачем – музично-літературного салону. Треба відзначити, що на відміну від загального тяжіння до масової культури в XXI ст., що було добою глобалізації, музичне класичне мистецтво продовжує ґрунтуватись на еталонах попередньої доби – академізмі. Діяльність музично-літературного салону «Бельканто» спирається виключно на класичне музичне мистецтво та популяризує його. Спрямованість проєкту – залучення нових любителів музики до зустрічі з камерною музикою та артистами, що прагнуть проявити свій виконавський талант і розширити репертуар.

По-друге, в умовах великої конкуренції, серед різноманіття культурно-мистецьких проєктів повсякчас тривають пошуки нових ідей, проводяться експерименти з синтезом форм класичного та сучасного мистецтва, внаслідок чого з'являються нові течії, більш цікаві для глядача, орієнтованого на споживання. Яскраві, креативні, масові, динамічні, високої якості мистецькі заходи, які створюються за допомогою сучасних технічних засобів – мультимедійних технологій та візуальних ефектів, – стали еталоном культурного споживання в наш час. Однак під егідою видовищної масової культури часто відбувається поступова підміна орієнтацій людини зі смислового пізнання (розвитку особистості) до поверхової розважальності (розчинення у натовпі). Відродження салонного мистецтва з його принципами камерності, художньої елітарності та духовно-сислової спрямованості є не тільки спробою повернення до ексклюзивності музичного заходу, а й, насамперед, прагненням створити міжособистісну комунікацію, в межах якої відбувається гармонізація глибинних шарів свідомості людини: зовнішнього та внутрішнього, пізнавального та етичного, вербального та невербального. По-третє, з 24 лютого 2022 року українське суспільство почало жити у нових реаліях, але питання формування та підтримки культурного рівня людини, що є камертоном загальної культури, залишається досить гострим. Автор проєкту вважає, що саме музично-літературний салон може бути важливим осередком існування мистецтва в соціально-політичних умовах сьогодення, виходячи з його розташування, обмеженості аудиторії тощо. Ці засади спонукають до наполегливих практичних кроків по відродженню напряму салонної культури в одеському регіоні.

Оригінальність ідеї розкрита через поєднання творчої та наукової складових у:

- 13 концертах (загальна кількість) першого та другого сезону музично-літературного салону «Бельканто» в період з 2021 по 2023 рік.
- 2 статтях у фахових збірках категорії «Б»;

– 2 доповідях на конференціях: це XXIII Всеукраїнська молодіжна науково-творча конференція «Дні науки» (26–27 .04. 2021 р.) та XXIV Всеукраїнська молодіжна науково-творча конференція «Музичне мистецтво та наука на початку третього тисячоліття» (8–9. 12.2021).

Творча складова проєкту представлена концертними програмами, які презентують автора як організатора мистецьких заходів, а також соліста-вокаліста: «Концерт-відкриття», музично-літературна вистава «Нерозділене кохання», концерт пам'яті Народної артистки України Галини Поліванової «Зірки нам лагідні сяяли», «Концерт оперних дуєтів», театралізована концертна програма «Шекспір у музиці», «Всесвіт Верді», «Опера. Оперета. Мюзикл. Джаз», «Планета опера. Німеччина Гала», «Планета опера. Америка Гала», «Оперний переполох», «Відомий незнайомиць Джакомо Пучіні», «Бельканто – оперні дуєти», концерт до Дня Конституції України «Розквітне барвами земля».

Проєкт базується на творах європейських оперних композиторів другої половини XIX та XX ст. для різних типів голосів, які автор творчого проєкту «Бельканто» систематизувала у репертуарному довіднику (*Додаток А*).

Наукове обґрунтування спрямоване на розкриття усіх аспектів існування музично-літературного салону на сучасному етапі розвитку, на висвітленні значущості цього мистецького проєкту у формуванні високих еталонів музичного мистецтва.

Мета дослідження – розкрити специфіку музично-літературного салону на сучасному етапі розвитку.

Поставлена наукова мета спонукала необхідність вирішення наступних **завдань**, зокрема:

- систематизувати історичну та наукову джерельну базу за темою дослідження;
- охарактеризувати шляхи та методи дослідження явища музично-літературного салону;

- проаналізувати визначення поняття «музично-літературний салон»;
- проаналізувати тенденції становлення музичного салону в одеському регіоні в історичному та сучасному контексті;
- охарактеризувати Одеський літературний музей як осередок творчого процесу проєкту «Музично-літературний салон “Бельканто”»;
- проаналізувати концертну програму як автономну жанрову одиницю;
- проаналізувати особливості функціонування музично-літературного салону в період пандемії та воєнного стану;
- довести значення даного творчого проєкту автора як взірцевого втілення принципів музично-літературного салону.

Наукова новизна отриманих результатів полягає в удосконаленні дефініції «музично-літературний салон», в оновленні розуміння цього явища, у розкритті додаткових аспектів втілення проєкту в соціально-культурних реаліях сьогодення.

Проведено три **емпіричні дослідження** шляхом опитування респондентів:

- досліджена актуальність камерних заходів як безпечного та комфортного осередку, що сприяє більш активному невербального впливу музики для подолання стресу в умовах воєнного стану та подальшої стійкої соціально-психологічної адаптації;
- досліджена реакція респондентів на впровадження нової концертної форми;
- досліджена реакція респондентів на розташування глядацької аудиторії у глядацькій залі.

Розділ перший. Теоретичні засади та методологія дослідження явища музично-літературного салону досліджує історіографію та аналізує джерельну базу теми дослідження; надає чітке визначення та конкретизує термін «музично-літературний салон».

Розділ другий. Особливості розвитку музично-літературного салону у культурній парадигмі Одеси розкриває особливості розвитку та становлення салонної культури Одеси, звертається до історії та аналізує сучасність, вивчає Одеський літературний музей як осередок творчого процесу, осмислює значення музичних заходів для процесу саморегуляції людини.

Розділ третій. Творчий проєкт Панченко Ю. М. Музично-літературний салон «Бельканто» досліджує концертну програму як автономну жанрово-комунікативну сферу виконавського мистецтва, вивчає музично-літературний салон «Бельканто» та основні напрямки його діяльності.

Ключові слова: музично-літературний салон, історичний аспект, емпіричний метод, музична творчість, салонна культура, копінг-стратегії, воєнний стан.

Abstract

Yuliya Mykhailivna Panchenko. Musical and literary salon as a form of musical and performing communication in the 21st century. Revival of traditions. – Scientific substantiation of a creative art project for obtaining the degree of doctor of arts (specialty 025 – Musical art, field of knowledge 02 – Culture and art). Odesa National Music Academy named after A. V. Nezhdanova, Ministry of Culture and Information Policy of Ukraine. Odesa, 2023.

The creative scientific project is related to the author's activity in vocal-opera creativity, which is based on extensive performing experience. The author's interests include research in the field of concert form. From 2010 to 2023, Yu. Panchenko created and conducted more than 150 concert programs.

Since 2021, Yu. Panchenko has been conducting research in the field of salon art in the cultural environment of modern Odessa.

The creative project of the author, the musical and literary salon «Belcanto», created in 2021 on the basis of the Odesa Literary Museum, is an attempt to revive

salon art, which is undoubtedly a significant contribution to the development and maintenance of a high cultural level of the Odesa region.

There is no doubt about the relevance of the project. Firstly – in our time there is a general tendency to return to old, already tested forms of art, for example, one of the bright, but not sufficiently highlighted types of communication with the audience – the musical and literary salon. It is necessary to determine that, in contrast to the general trends of the era of globalization of the XXI c. with its attraction to mass culture, classical music continues to be based on the standards of the previous era - academicism. Music and literature salon «Belcanto» relies purely on classical music art and promotes it. Secondly – in the conditions of great competition, among the variety of cultural and artistic projects and events, the search for new forms of communication with the audience, which is needed in the changing modern world, continues all the time. The main tendency of the movement in this direction is experimentation with a combination of classical art forms and modern art forms, which forms new currents that are more interesting for the viewer. Bright, creative, dynamic, high-quality artistic events, which are created with the help of modern technical means - multimedia technologies, visual effects have become the standard of cultural consumption in our time. The revival of salon art with its principles of chamber, elitism and spiritual-artistic orientation is not only an attempt to return to the artificiality, exclusivity of the musical event, but also, which is quite important, aims to attract new music lovers to a chamber and elite meeting with artists. Thirdly – since February 24, 2022, the life of Ukrainian society focused on high-quality art has changed radically, but the issue of forming and maintaining the cultural level of the audience, which is a tuning fork of general culture, remains and is quite acute. We believe that musical and literary salons can be a safe center for the existence of art, which prompts us to take persistent practical steps to revive the direction of salon culture in the Odesa region.

The originality of the idea is revealed through the combination of creative and scientific components in:

- 13 concerts (total number) of the first and second seasons of the music and literary salon «Belcanto» in the period from 2021 to 2023;
- 2 articles in professional collections of category «B»;
- 2 reports at conferences: XXIII All-Ukrainian Youth Scientific and Creative Conference «Days of Science» (April 26–27, 2021) and XXIV All-Ukrainian youth scientific and creative conference «Musical art and science at the beginning of the third millennium» (December 8–9, 2021).

The creative component of the project is represented by concert programs that present the author as an organizer of artistic events, as well as a soloist-vocalist: «Opening concert», musical and literary performance «Unrequited love», concert in memory of People's Artist of Ukraine Halyna Polivanova «Stars are kind to us shone», «Concert of opera duets», theatrical concert program «Shakespeare in music», «Verdi's universe», «Opera. Operetta. Musical. Jazz», «Planet Opera. Germany Gala», «Planet Opera. America Gala», «Opera Uproar», «Giacomo Puccini's Famous Stranger», «Bel Canto – Opera Duets», concert for the Day of the Constitution of Ukraine «The Land Blooms with Colors».

The project is based on the works of European opera composers of the second half of the 19th and 20th centuries. for different types of voices, which the author of the creative project «Belcanto» systematized in the Repertory Handbook. (Addition)

The scientific substantiation is aimed at revealing all aspects of the existence of the musical-literary salon at the current stage of development; on highlighting the significance of this artistic project in the formation of high standards of musical art.

The purpose of the study is to reveal the specifics of the musical and literary salon at the current stage of development.

The purpose of the study is to reveal the specifics of the musical and literary salon at the current stage of development.

The set scientific goal prompted the need to solve the following tasks, in particular:

- to systematize the historical and scientific source base by research topic;
- to characterize the ways and methods of researching the phenomenon of the musical and literary salon;
- to analyze the definition of the musical and literary salon;
- to analyze the trends in the formation of the music salon in the Odesa region in the historical and modern context;
- highlight the Odesa Literary Museum as the focus of the creative process of the Belcanto Musical and Literary Salon project;
- analyze the concert program as an autonomous genre unit;
- to analyze the peculiarities of the functioning of the musical and literary salon during pandemics and martial law;
- to analyze the author's creative project as an example of the embodiment of the principles of the musical and literary salon.

The scientific novelty of the obtained results lies in the improvement of the conceptual apparatus «musical and literary salon», in the renewal of the understanding of this artistic direction, in the disclosure of additional aspects of the implementation of the project in the socio-cultural realities of today.

Three empirical studies were conducted by interviewing respondents:

- the relevance of chamber measures as a safe and a comfortable cell that promotes more active non-verbal the influence of music to overcome stress in the conditions of martial law and further sustainable social and psychological adaptation;
- the reaction of respondents to the introduction of a new concert hall was studied forms;
- the respondents' reaction to the location of the audience was studied in the auditorium.

Chapter one. The theoretical basis and methodology of the study of the phenomenon of the musical and literary salon examines the historiography and

analyzes the source base of the research topic. Gives a clear definition and specifies the term «musical and literary salon».

Chapter two. Peculiarities of the development of the musical and literary salon in the cultural paradigm of Odesa reveals the peculiarities of the development and formation of the salon culture of Odesa, turns to history and analyzes modernity. He studies the Odesa Literary Museum as the focus of the project's creative process. Understands the importance of musical activities for the process of self-regulation.

Chapter three. Creative project Panchenko Yu. M. Musical and literary salon «Belcanto» explores the concert program as an autonomous genre-communicative sphere of performing arts, studies the musical and literary salon «Belcanto» and the main directions of its activity.

Key words: *musical and literary salon, historical aspect, empirical method, musical creativity, salon culture of coping strategies, martial law.*